

De kelners van Putten, hun persoonlijk leven (2)

Albert Rubrech

In het decembernummer van de Graver 2010 vindt u een inleiding over deze artikelenreeks. De Kelners maken een belangrijk deel uit van de historie van Putten. Niet alleen voor het kleine aantal katholieken dat hier bleef wonen na de reformatie van ± 1600, maar ook omdat de Kelnarij veel boerderijen en landerijen bezat in onze gemeenten. Een goede Kelner betekende veiligheid en stabiliteit voor de boerengezinnen.

De eerste Kelner, die monnik was van het klooster Abdinckhof te Paderborn, stierf 18 augustus 1494. Vóór die tijd waren adellijke heren hier de rentmeesters. De laatste was nummer 38, geen nummer natuurlijk, maar een verdienstelijk beheerder en priester. Op hoge leeftijd, na het meemaken van de woelige Franse tijd, ging hij in 1842 met pensioen en overleed 20 augustus 1843. Hij ligt in Achterveld begraven. In 1803 werd hem het goederenbeheer ontnomen, maar hij mocht op de kelnarij blijven wonen en zo ging deze dienen als parochiekerk en pastorie.

Er zijn hier dus 38 *kelners* geweest en door de deskundige kloosteradministratie zijn hun namen bekend gebleven. In het decembernummer 2010 van de Graver werden de eerste 10 behandeld. We gaan nu verder.

11. **Bruno Fabricius** (straatnaam in Putten). Hij is één van de belangrijkste Kellenaers geweest. Geen wonder dat hij ook een straatnaam in Putten heeft gekregen. Na de tussenpaus Leijbsborn (voor de 2e maal Kelner van 1557 – 1567), werd Bruno benoemd. (Binnen de katholieke kerk was er normaal geen sollicitatieprocedure.) Hij werd in 1530 geboren, studeerde in Deventer en werd in 1550 monnik in Paderborn in de 'Abdinghof', waar hij Kellenaer (econoom) werd.

In 1567 kwam zijn benoeming in Putten, niet alleen als Kelner, maar ook als Pastoor. In 1569 koos men hem tot Kloosterabt, een hoge functie, maar hij nam die niet aan. Hij bleef in Putten (opm. redactie: een goede keuze).

Maar zijn leven hier werd niet gemakkelijker.

- In 1572 werd ons dorp overvallen door de Watergeuzen, een ruw volkje. Ook de Kelnarij werd overvallen en geplunderd. Zijn hele archief met alle

contracten aangegaan met grondgebruikers werd gestolen. Fabricius moest vluchten naar Amersfoort, Kleef en Paderborn. In 1573 keerde hij terug en wist het archief met geld grotendeels terug te kopen. Het waren onveilige tijden. Later in 1573 en ook in 1574 moest hij opnieuw uitwijken naar Harderwijk.

- *Ook kerkelijk was het onrustig. De Pastoors van de Veluwe vormden een Dekenaat en kozen Bruno tot Deken. Intussen was er een nieuw Bisdom gevormd en de Bisschop wilde Fabricius niet erkennen als Deken.*

Bruno was kennelijk een begaafd en bijzonder mens, want in 1579 werd hij weer gekozen tot Abt van het klooster 'Abdinghof' en nu nam hij de keuze aan. De moeilijke jaren tevoren gingen zich wreken. Hij werd ziek en stierf 29 oktober 1582.

12. **Caspar van Venlo** (niet verwarren met de nrs. 5 en 10) nam in 1579 de Kelnarij over, nog altijd een zeer onrustige tijd. Hij moest zich telkens ergens schuil houden. Ook de pachters gaven veel problemen: zij konden of wilden de pacht niet afdragen. Al in 1581 overleed hij in Harderwijk na een lang ziekbed.

13. In Paderborn scheen de schrik er in te komen voor de gezondheid van de Kelenaers. Men besloot geen nieuwe aan te stellen vanwege de onrustige tijd en ook omdat men in 'Abdinghof' over weinig monniken beschikte. Men zocht naar een tijdelijke waarnemer en vond deze in **Everhard Swaer**, Pastoor van Nijkerk en Deken van de Veluwe. Hij was geen onbesproken persoon, hij had een dochter. Bovendien was hij geen goed waarnemer en hield er een eigen opvatting op na over het beheer van de Kelnarij. De Abt was het daar niet mee eens en ontsloeg hem.

Rond 1600 waren er in heel deze streek veel problemen over de invoering van de hervorming. Men probeerde in die tijd de pastoors van Ermelo, Putten, Nijkerk en Voorthuizen te winnen voor de protestantse hernieuwing. De meesten waren toen al op leeftijd en veranderden niet zomaar even. Zij allen stierven tussen 1600 en 1610. Ze waren vóór die tijd uit hun pastorieën gezet, waar nu 'echte' dominees benoemd werden.

14. **Adolf Vetten**. Hij werd 5 november 1587 aangesteld, pas 30 jaar oud. Zijn 10-jarig bestuur was geen succes. Hij had een moeilijk financieel proces met een monnik die 'Abdinghof' verlaten had. Ook als priester was het niet zo best: hij had een "vriendin" en om die reden werd hij in 1597 ontslagen en ging met pensioen.

15. **Johan Meschede** was al 16 jaar econoom (Kellenaer) geweest van 'Abdinghof' toen hij in 1597 in Putten aangesteld werd. Hij voelde daar niets voor. In 'Abdinghof' kwam intussen een nieuwe Abt, die net als Johan een autoritair karakter had, twee polen die elkaar afstootten.

Meschede was al vrij oud en kreeg last van ouderdomsziekte, vooral vergeetachtigheid. Om daar wat aan te doen benoemde men in 1605 een Onderkellenaer met de naam **Peter Mutart**. Deze beklaagde zich dat er met zijn bazige baas moeilijk te werken viel.

De Abt stelde toen een instructie samen waarin werd vastgesteld wat de taken van beiden waren. Meschede zag daarin een teken van wantrouwen en protesteerde fel. De Abt vond de brief onbeschaamd en wees erop dat een monnik nederig en gehoorzaam moest zijn. Er volgde een onprettige briefwisseling tussen beiden. Dit leidde ertoe dat Johan Meschede wegens ouderdom en ziekte teruggeroepen werd naar Paderborn. In 1611 is hij overleden.

16. **Petrus Mutart** (1506-1623). Vanaf 1605 al Onderkellenaer van Putten. Hij stierf in 1623 door koorts. Ook de Staten van Gelderland getuigden over hem dat hij een goed Kellenaer geweest is.

17. **Renoldus Hellinghusen** is maar één enkel jaar Kellenaer geweest. Hij kwam niet uit de 'Abdinghof', maar uit het klooster Werden bij Essen in Duitsland.

18. **Engelbert Schevenhuysen** kwam in 1624 naar Putten. Zeker niet de eerste de beste: in allerlei kloosterfuncties zwierf hij door Europa. Voor de geschiedenis van Putten is hij van weinig betekenis geweest. De kroniekschrijver van 'Abdinghof' gaf over hem een aardige slotzin: "Omdat zijn nicht Anna Monneels hem al die jaren als huishoudster trouw verzorgd had, mocht zij met verlof van de Abt al zijn huisraad behouden".

En met deze mooie slotzin voor deze keer het einde van al de avonturen van de Kelners te Putten. Volgende keer Johan Roeckman, die bijna in de gevangenis kwam door een financieel conflict met de Staten van Gelderland.

+++